

կը զատուին ու կը հալին, և հալոցին վրայ եղած ուրիշ ընդունարանի մը մէջ կը հաւաքուին: Երբոր հալոցը կը լեցուի, աւազէ կաղպարներու մէջ կամ ձուլարանին յատակը երկայն երկայն փորուածքներու մէջ կը վազընեն: Շատ անգամ ան հալած երկաթը նորէն նորէն հալեցընելով՝ աւելի կը զտեն նմանապէս մէկալ հողախառն աղտը նորէն հալեցընելով՝ որչափ որ կարելի է կը մաքրեն, և անկէ ալ մնացած աղտը այլեայլ ձևերով կը թափեն, և ուրիշ արհեստներու կամ տնական գործիքներու մէջ կը բանեցընեն. զոր օրինակ անով կը շինեն պտուկներ, ռումբեր, թնդանօթներ, երկրթէ կամուրջներ, երկրթէ ճամբաներ, գմբէթներ և այլն: Թէպէտ աղտոտ երկաթը այսչափ զանազան բաներու պէտք կ'ըլլայ, բայց ասկէ աւելի բանի եկողը մաքուր երկաթն է: Իսկ մաքուր երկաթը պողպատ ընելու համար՝ աղիւսէ սնտուկներու մէջ կը շարեն՝ կարգ մը ածուխի փոշի ու կարգ մը երկաթ դնելով, ու կը նային որ սաստիկ տաք ըլլայ միակերպ երկարատեն. ասով շատ աւելի կը մաքրուի երկաթը, ու աւելի յարմար կ'ըլլայ ծեծելու և խարտելու. ջուր ալ տրուի նէ՝ վերջի աստիճանի խտութիւն ու առաձգութիւն կ'առնէ: Պողպատը կտոր կտոր ըրած՝ երբոր նորէն հալեցընես սաստիկ տաքութեամբ ու փշելով՝ կ'ըլլայ թափծու պողպատ, որ շատ յարմար է կոկուրելու և արծնելու. ասկէ կը շինուին ածելիները, աղէկ գմբէթիները և պողպատէ զարդերը: Վաղղիայի ձուլարաններէն տարին եօթանասուն միլիոն ֆրանքի երկաթ կ'ելլէ. Մեքիկայի ձուլարաններէն հարիւր միլիոնէն աւելի. իսկ բոլոր շրջապայէն ամէն տարի ելած երկաթին գինը իրեք հարիւր միլիոն ֆրանքէն աւելի է կ'ըսեն:

1 Փարիզու մէջ հարիւր քիլոկրամ երկրթին ինն է 22 ֆրանք: Անգղիա շատ աւելի ածան է:

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

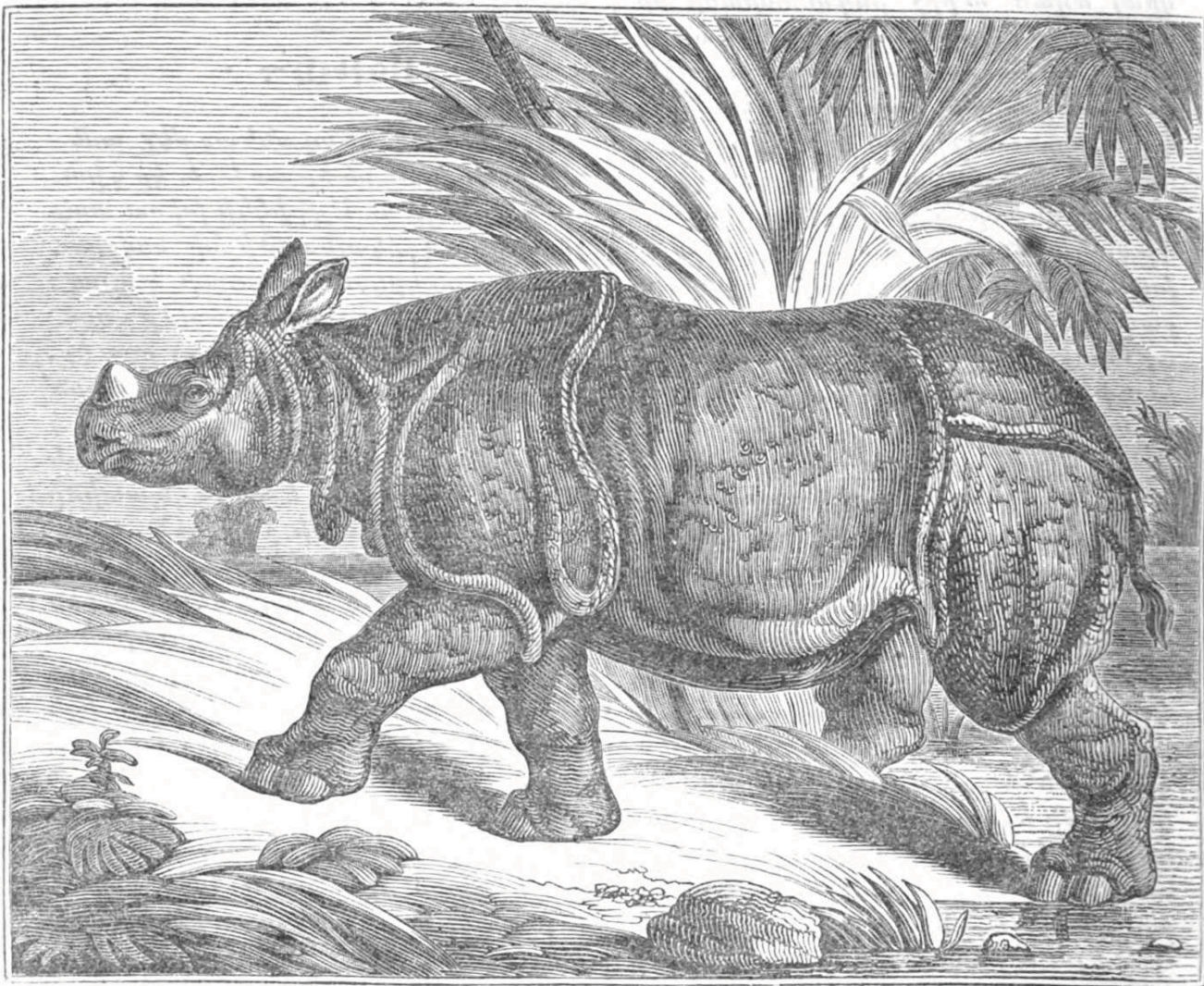
Ուգեղիւր՝:

Փղէն ետե կենդանեաց մէջ ամենէն ուժովն ու մեծը աս է, և կը գըտնուի Բրիայի ու Բիբրիկէի խիստ տաք կողմերը: Երկայնութիւնը սովորաբար տասուերկու ոտնաչափ կ'ըլլայ, բարձրութիւնը վեց կամ եօթը. ուստի թէպէտ փղին չափ կրնայ ըսուիլ, բայց ասոր ոտուրները աւելի կարճ ըլլալով՝ փղէն պզտի կ'երևնայ: Իսկ մէկալ յատկութիւններուն կողմանէ բոլորովին տարբեր է փղէն. պատիճի տեղ դունչ մը ունի շարժուն, որով հազիւ մէկ քանի գործողութիւն կըրնայ ընել: Իր մէկ հատիկ զէնքը քթին վրայի եղջիւրն է. աս եղջիւրը երբեմն ինչուան իրեք ոտնաչափ երկայնութիւն կ'ունենայ, և ասով ինչ և իցէ գազանի դէմ կը կռուուի: Հնդկաստան շատ մեծ ամեծներ աս եղջիւրէն շինած գաւաթով կը խմեն ամէն բան, կարծելով թէ ան ըմպելիքին մէջ թոյն գտնուելու ըլլայ նէ, զօրութիւնը կը կտրի. բայց ասիկայ փուճ կարծիք է:

Ուգեղիւրին բոլոր մարմինը կոշտ ու ջղոտ կաշիով մը ծածկած է. ան ալ վզին և ոտուրներուն վրայ խոշոր խոշոր ծալքեր ունի, և անանկ հաստ է որ ոչ թրով կը կտրուի, և ոչ տէգով կը ծակուի: Ինչայն հրացանի մեծ երկրթէ գնտակով կրնայ փնասուիլ, մանաւանդ ան ծալքերուն մէջտեղուանքն ու փորուն տակը, որ հասարակ ման գունով են. իսկ կապարէ գնտակը կը տափկի ու զեն մը չկրնար ընել իրեն:

Ինութեամբ հեզ ու հանդարտ է ռնգեղջիւրը. բայց թէ որ մէկը վրան վազէ կամ գրգռէ նէ, չարաչար կը կատղի, և երբեմն այնչափ կը սրգոյղի որ ճար չըլլար զինքը հանդարտեցընէ:

1 Լատ. և Գ. յունական բառով Rhinocéros. ՏՄ. Էֆէֆան, Էբրիէրան:

Ուգեղձիւր :

Լու : Ընդհանրապէս փղին բնութիւնները ունի . բայց խոզի պէս ալ ցեխի մէջ կը տապալաւորի : Իսկ ձայնը հորթի ձայն կը նմանի : Սովորական կերածը խոտ ու գարի կամ բրինձ է , բայց փշոտ խոտեր աւելի կը սիրէ :

Ուգեղձիւրին աչուրները մանր են , անանկ ալ դիրք ունին որ միայն շտապ առջևն եղածը կը տեսնէ : Ընորներհակ՝ հոտառութիւնն ու ականջը սաստիկ սուր է . և ինչուան քունին մէջ ալ պզտիկ ձայն մը ըլլայ նէ՝ մէկէն գլուխը կը տնկէ , ուշադրութիւն մտիկ կ'ընէ ինչուան որ ան ձայնը անցնի :

Ըսանկ անճոռնի խոշոր կենդանին՝ կ'ըսեն թէ խիստ շուտ կը քալէ ու կը վազէ . ամենեւին արգելք չնայիր , վերայի կարծր ու պինդ կաշիովը , և քիչ զրայի եղջիւրովը ամէն մանր ծառերը փայտերը կը ծռէ կ'անցնի :

Ըսիացիք տեղ տեղ կ'ընտանեցընեն ռնգեղջիւրն ու պատերազմի մէջ կը բանեցընեն՝ թշնամիները վախցընելու համար . բայց աս կենդանին ինչպէս որ դժուար կ'ընտանենայ , ասանկ ալ պատերազմի ատեն շատ անգամ օգուտ ընելու տեղը փնտս կ'ընէ , ու իր տէրերուն վրայ կը վազէ :

Վերիկեցիք ռնգեղջիւրին միսը

կ'ուտեն, ու համն ալ կը գովեն. կա-
շին ու եղջիւրն ալ զանազան բանե-
րու կը բերեն:

Անգեղջիւրին մէկ տեսակն ալ կայ
որ երկու եղջիւր կ'ունենայ քթին
վրայ՝ մէկը մէկալէն պզտիկ, և ասի-
կայ Միւրիկէ միայն կը գտնուի:

ՍՐՋԻՆՆԵՐՈՒՆ ԲՆՈՒՄԻՆԸ:

Բ.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ վրայ գրող մատե-
նագիրներ դիտած են, որ մարդ-
կային ճարտարամտութիւնը սրելու հա-
մար՝ Մտուծոյ նախախնամութիւնը
կարգ դրեր է, որ մեր ամէն օրուան
կերակուրը առանց ծանր նեղութե-
ն ու աշխատութեան չպատրաստուի:
Թուչուններու և անասուններու որ-
սորդութիւնը, ձկնորսութեան տե-
սակ տեսակ արուեստները, ու եր-
կրագործութեան այլ և այլ կերպերը,
հարկաւոր զբաղանքներ են՝ որ անով
չատ մարդիկ իրենց գործք մը կը գըտ-
նեն: Թէ որ անասուններուն վրայ
նայինք, կը տեսնենք որ ամէն մէկը
սաստիկ աշխատանքով կ'անցընեն
կեանքերին, որպէս զի իրենց կամ
իրենց ձագերուն համար հարկաւոր
պարուստը ճարեն: Իրենց բոլոր զբա-
ղանքն է իրենք զիրենք պահել: Աս-
տի դատարկ մարդը աշխարհքիս մէջ
հրէշ մըն է: Չորս դին բոլոր բնու-
թիւնը գործքի հետ է. ամէն կեն-
դանի այնպիսի մարդը կը յանդիմա-
նեն: Միայնսի մարդն որ ուրիշ-
ներուն վրայ ընկած բեռ մըն է, որ
ոչ հասարակաց հարստութիւնն ա-
ւելցընելու հոգ ունի, և ոչ զինքը ու
իր ընտանիքը պահելու հոգ ունի,
թող նայի թէ նախախնամութիւնը
մըջիւնին ինչ բնութիւն տուեր է,
որ բանական կենդանիներու օրինակ
կ'ըլլայ: Մի բանս անցեալ շաբթուան
տետրին մէջը բացատրած է զարմա-

նալի կերպով. ան պատմութեան մնա-
ցածն ալ աս ետեւի ըսելիքս է:

Յորեննոցն որ գոցեցի, իմ մըջիւն-
ներս իրենց պարուստը գտնելու հա-
մար նեղը մտան. վասն զի իրենց պա-
շարը ան ցորեննոցէն կը հոգային:
Երջապէս տեսնելով որ իրենց հա-
մար դիզած ցորենս դեռ երկան ատեն
պէտք էր որ գտնէին, միտքս դրի որ
իրենց իմացընեմ:

Որպէս զի իմանամ թէ որչափի կը
հասնի ասոնց ճարտարամտութիւնը,
հնարք մը մտածեցի՝ որ լաւ յաջողե-
ցաւ: Բանը անհաւատալի կ'երևնայ
անոնց որ չեն գիտեր՝ թէ ան կենդա-
նիներն որ նոյն տեսակէն ընկերու-
թեամբ կ'ապրին, ուրիշ կենդանիներէն
աւելի աչքաբաց են: Բէլի մեծ
մըջիւններէն մէկն առի, ու ցորենի
դէզին վրայ ձգեցի: Միջափ ուրա-
խացաւ ձեռքէս ազատելուն վրայ, որ
առանց ցորեն մը առնելու մէկէն իր
բոյնը վազեց. բայց հոն ցորեն ըլլալը
դիտեր է. վասն զի ժամէ մը ետեւ բոլոր
իմ մըջիւններս հոն իրենց պաշար ըլ-
լալը իմացեր էին. և տեսայ որ շատե-
րը հոն դրած ցորենս կրելու զբաղած
էին: Բեզի կը թողում մտածել՝ թէ
արդեօք չէնք կրնար ըսել որ իրենց
ծանօթութիւնը իրարու իմացընելու
ճամբայ մը ունին. չէնէ ինչպէս մէկ
կամ երկու ժամէն ետեւ կրնային ի-
մանալ որ հոն տեղը ցորեն կայ: Յո-
րենը շուտ մը լմնցաւ. ես ալ նորէն
դրի, բայց աւելի քիչ՝ որպէս զի լաւ
իմանամ թէ իրենց բուն ախորժը,
կամ հրաշալի ագահութիւնը որչափ
է. վասն զի չեմ տարակուսիր որ ձմե-
ռուան համար ալ պաշար կը դիզեն:
Սուրբ գրքին մէջ ալ կը կարդանք նոյն
բանը. բիւրաւոր փորձեր ալ նոյն բա-
նը կը սորվեցընեն, և չեմ կարծեր որ
մէկը փորձ մը ըրած ըլլայ՝ որ հակա-
ռակը ցուցընէ:

Բռաջ ըսի թէ ան մտուկին կամ
պարտեզիկին մէջը մըջիւնի իրեք բոյն
կար, որ կրնանք ըսել թէ իրեք այլ և
այլ զբաղանքներ էին. կառավարութե-